

Lattmann Tamás – Varga Réka:

A Vöröskereszt új emblémája – A megoldás

A Kül-Világ folyóirat 2006/1. számában megjelent, a Vöröskereszt új jelvényével kapcsolatban az emblémák történetével bővebben foglalkozó írás folytatásaként e tanulmány már az új embléma kérdését, annak elfogadásának közvetlen előzményeit, az új szabályokat fejti ki bővebben.

Előzmények

Az emblémák elszaporodásának problémájának megoldására a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága (ICRC) már az 1977-es bukaresti 23. Nemzetközi Vöröskereszt és Vörös Félhold Konferencián javasolta egy munkacsoport felállítását.¹ Ám ennek a csoportnak a munkája végül eredménytelennek bizonyult, mert a beérkező különböző javaslatok tengerében nem sikerült valamilyen konszenzusos, várhatóan a részes államok számára is elfogadható eredményt produkálniuk. Ezért végül a Manilában, 1981-ben megtartott 24. Konferencián fel is oszlatták azt.²

1992-ben a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának elnöke immár egy új embléma igényével állt elő, amelyet az 1999-es, 27. Konferencia egy határozat formájában is megerősített. 2000-re az arra kijelölt munkacsoport keretében meg is született egy szerződés-tervezet a kérdésben, és Svájc októberre össze is hívta az ennek elfogadásához szükséges nemzetközi konferenciát. A szeptemberben, a Közel-Keleten kialakult helyzet miatt viszont

* Lattmann Tamás a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem jogtudományi tanszékének adjunktusa, illetve az ELTE ÁJK nemzetközi jogi tanszékének tanársegédje. Elsődleges kutatási területe a nemzetközi humanitárius jog, illetve a modern terrorizmus, és az azzal szembeni fellépés nemzetközi jogra gyakorolt hatása.

Varga Réka a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága Közép-Európai Képviselőtársaság jogi tanácsadója. Jelen tanulmány teljes mértékben a szerző saját véleményét tükrözi, és semmiben nem képviseli a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának álláspontját.

¹ Twenty-third International Conference of the Red Cross, Bucharest 15-21 October 1977, Report, p. 60. és p. 149.

² International Review of the Red Cross, No. 226, January-February 1982, pp. 35-39.

végül úgy döntött, hogy az idő nem alkalmas egy ilyen mérvű módosítás megvalósítására, és lemondta azt, ezzel bizonytalan időre elhalasztva az új embléma bevezetését.

2003 decemberében, a Vöröskereszt és Vörös Félhold Nemzetközi Konferenciájának 28. ülésén született meg az a határozat, mely ismét célul tűzte ki az embléma kérdésének hosszú távú megoldását. Ezek után ismét Svájcban, mint az 1949-es egyezmények letéteményesén múltott, hogy mikorra hív össze egy olyan diplomáciai konferenciát, amin az egyezmények részes államai megállapodhatnak az új emblémáról.

Erre a módszerre azért volt szükség, mert – mint láthattuk – az emblémákat maguk az 1949-es egyezmények állapították meg, és az azokra vonatkozó szabályok módosítása formálisan az egyezmények módosítását igényli, hiszen ezek a nemzetközi jogi szabályok utána az államokra nézve fognak kötelezettségeket megállapítani. Ehhez viszont elvben arra van szükség, hogy a szerződésben részes államok mindegyike hozzájáruljon. Ugyanakkor előre lehetett tudni, hogy a módosításhoz ezt nem lehet előre biztosítani, ezért arra egy másik lehetséges megoldásként jelentkezett, hogy az 1977-es kiegészítő jegyzőkönyvekhez hasonlóan egy újabb jegyzőkönyvbe foglalják az új szabályokat (és úgy az új emblémát, illetve a rá vonatkozó előírásokat). Így az azt elismerő, az 1949-es genfi egyezményekben részes államok közötti jogviszonyokban már az ily módon módosított tartalmú jogi előírások lesznek kötelezőek.

Az ICRC és az embléma

Mint a fentiekből láthatjuk, az új embléma elfogadásához vezető út egyenetlésében oroszlánszerepet vállalt az ICRC, mely több ok miatt is különösen érdekelt volt abban, hogy végre pontot lehessen tenni az emblémák körül zajló több évtizedes vitának.

Az alábbiakban a Vöröskereszt és Vörös Félhold Mozgalomnak (a Mozgalom) és az ICRC-nak az új embléma elfogadásában játszott szerepét, és a vörös kristály megszületésének a Mozgalomra gyakorolt hatását elemezzük. Így megvizsgáljuk, hogy miért volt a Mozgalomnak szüksége a harmadik emblémára, milyen lépéseket tett annak elfogadása érdekében, milyen akadályokkal kellett szembenéznie, és mit jelent, milyen következményei vannak a harmadik embléma elfogadásának a Mozgalom tagjainak működése szempontjából.

Az ICRC története szorosan összefügg az emblémák történetével. Az ICRC független és semleges szervezet, mely tevékenységeit a vöröskereszt jelvény alatt végzi. A vele párhuzamosan született, és általa promotált nemzetközi humanitárius jog (más néven a

fegyveres konfliktusok joga, vagy hadijog) egyik lényege pont az, hogy egységes jelvény alatt jelöli és védi a katonai egészségügyi alakulatokat és eszközöket, valamint a Vöröskereszt és Vörös Félhold Mozgalom tagjait. Hiszen pont abból a tapasztalatból alakult ki az egységes embléma ötlete, hogy minden hadseregnek saját emblémája volt, a harcban résztvevő felek pedig nem ismerhették minden hadsereg összes emblémáját – egy minden államban egységes jelvény elfogadásával ez a nehézség megszüntethetőnek tűnt. Az emblémák körül kialakuló vitákkal pedig éppen ez az ötlet látszott megghiúsulni. Nyilvánvaló volt, hogy ha megkezdődik az emblémák sokszorozódása, az embléma hatástalanná válik, így természetes volt, hogy az ICRC aktív szerepet vállaljon a megoldás kimunkálásában.

Az ICRC aggodalmára azonban saját, a konfliktusokban tevékenykedő dolgozói védelmének kérdése is okot adott. Az embléma akkor nyújt hatásos védelmet, ha azt mindenki ismeri, és tisztában van a rendeltetésével. A több embléma gyengébb megismerhetőséget, és így kevesebb védelmet fog jelenteni. Márpedig mivel sem az ICRC, sem pedig a Mozgalom többi tagja nem fogad el fegyveres kíséretet vagy őrizetet, munkatársai számára az egyetlen védelmet éppen az embléma nyújtja. Ezért az ICRC-nak a fent említett megfontolásokon túl is életbevágó kérdés volt, hogy egységes, jól ismert, és semlegesnek tekintett jel legyen az embléma.

Különösen akkut kérdéssé vált ez, miután több esetben támadták meg az ICRC járműveit, irodáit vagy alkalmazottait, semmibe véve a vöröskereszt által nyújtott jogi védelmet. Az ICRC történetében korábban viszonylag ritka volt az olyan eset, amikor eszközeit vagy alkalmazottait kifejezetten célzott támadásnak tették ki,³ eddig a legtöbb incidens balesetként történt, nem kimondottan szándékos, az ICRC ellen irányuló támadásként – vagy legalábbis ez nem volt egyértelműen megállapítható.⁴

Ehhez képest mind Afganisztánban, mind pedig Irakban olyan helyzet alakult ki, hogy egyes fegyveres csoportok néhány esetben kifejezetten az ellenálló harcuk tevékenységi körébe vonva intéztek támadást az ICRC ellen. Ilyen volt az 2003. október 27-én annak bagdadi delegációja elleni, széles nemzetközi hírverést kapó támadás, melynek elkövetéséhez elég bizarr módon, egy megkülönböztető jelvényrel megjelölt autóba rejtett bombát használtak. Hasonlóképpen sor került egy ICRC-s autó megtámadására Afganisztánban, és több kisebb

³ Ezek közül az leghírhedtebbekké az 1996-ban, Burundiban történt támadás vált, amikor a Rugombo és a Mugina közötti úton támadtak fegyveresek az ICRC két járművére, és ölték meg annak három munkatársát, illetve az ugyancsak 1996-ban, Csecsenföldön, a Groznij melletti Novi Attagi falu kórházában történt támadás vált, melynek során hat vöröskeresztes munkatársat ölték meg álmukban maszkot viselő fegyveresek. 1999-ben, Szudán déli részén történt egy emberrablás, amelynek során a Szudáni Népi Felszabadító Hadsereg nevű szervezet négy ICRC-alkalmazottat ölt meg.

⁴ Ilyen eset volt például az ICRC egyik repülőgépe elleni, 2001. május 10-én történt támadás Szudán felett, melynek során a gép dán másodpilótája életét veszítette. A felelősséget és az indítékot nem sikerült egyértelműen megállapítani.

hasonló incidensre mindkét országban. Úgy tűnt, hogy bizonyos fegyveres csoportok válogatás nélkül minden „külföldi”, vagy „nyugati” szervezetet támadnak, függetlenül annak humanitárius és semleges voltától. Több esetben lehetett észlelni, hogy egyes iszlám csoportok kifejezetten sérelmesnek tekintették a vöröskereszt emblémát, amelynek ők vallási jelentést tulajdonítottak, és sérelmesnek tekintik a vörös félhold használatát is nem iszlámok által, szintén vallási jelleget tulajdonítva ennek az emblémának. Így bizonyos esetekben sem a vöröskereszt, sem a vörös félhold nem nyújtotta a szükséges védelmet.

Ezzel a problémával azonban nem csak az ICRC találkozott. Több, konfliktusos területen működő nemzeti társaság is hasonló kérdésekkel volt kényyszerű szembe nézni, és egyes hadseregek egészségügyi alakulatai is azt tapasztalták, hogy a meglévő emblémák nem nyújtanak elegendő védelmet. Emiatt többször előfordult például Irakban, hogy egy hadsereg elkezdte mindkét emblémát használni (vöröskeresztet és vörös félholdat), hogy az azoknak tulajdonított vallási jelleget „semlegesítse”. Ez nyilván tarthatatlan megoldás volt, nem csak azért, mert a genfi egyezmények nem adnak lehetőséget a két embléma együttes használatára, hanem azért is, mert ez nyilvánvalóan nem oldotta meg a helyzetet, pont fordítva: csak tovább erősíthette azt a nézetet, hogy vallási jelentése lenne az emblémáknak.

Közvetlen előzmények

MDA-PRCS együttműködési megállapodás

Ugyan az emblémák kérdése pusztán humanitárius, illetve humanitárius jogi kérdés, az ICRC minden igyekezete ellenére sok politikai kérdéssel vegyült össze. Ilyen kérdés lett többek között az MDA (Magen David Adom in Israel: Izraeli Dávid Csillag nemzeti társaság) és a PRCS (Palestinian Red Crescent Society: Palesztin Vörös Félhold Társaság) közötti együttműködés. Ez az együttműködési kérdés ugyan szintén lényegében humanitárius kérdés, ám a Közel-Keleti konfliktus sajátossága miatt ez is politikai színezetet kapott.

Ahogy azt a tanulmány első részében olvashattuk, az embléma-kérdés egyik központi problémája az volt, hogy voltak olyan nemzeti társaságok, melyek egyik emblémát sem tudták elfogadni. Ilyen társaság volt az MDA is, mely emiatt nem nyerhetett felvételt a Mozgalomba, annak ellenére, hogy évtizedek óta áldozatos és szakszerű segítséget nyújtott a rászorulóknak, és igen jó együttműködést tartott fenn más nemzeti társaságokkal.

A PRCS 1968-ban alakult, hogy elsősorban egészségügyi segítséget nyújtson a Palesztin Hatóság területén élőknek, és a szomszédos országokban élő palesztin lakosságnak. Az eredetileg igen kicsi társaság mára már a legnagyobb arab nemzeti társasággá nőtte ki magát, amely szintén jó együttműködést tart fenn más nemzeti társaságokkal⁵. A PRCS ugyan a genfi egyezmények által elfogadott emblémát, a vörös félholdat használja, mégsem nyerhetett felvételt a Mozgalomba, hiszen arra csak egy állam területén működő nemzeti társaság lehet jogosult, és ez a feltétel – állam hiányában – a PRCS esetében hiányzik.

Így tehát sem az MDA, sem a PRCS nem lehetett a Mozgalom tagja, annak ellenére, hogy mindkét társaság kiváló együttműködést tartott fenn a Mozgalom tagjaival, és a Mozgalom alapelveinek megfelelően végezte tevékenységét az egyik leghosszabban tartó fegyveres konfliktusban. Politikai szempontból az is egyértelmű volt azonban, hogy az MDA és a PRCS kérdését közösen kell megoldani, és ugyanakkor kell a két társaságot felvenni a Mozgalomba. Egyéb megoldás elfogadhatatlan lett volna több ország számára is. Világos volt, hogy az MDA számára a megoldás az új embléma lehetett, az arab államok számára pedig akkor volt ez a megoldás elfogadható és támogatható, ha a két társaság közti területi kérdéseket megoldják, tehát az arab nemzeti társaságok csak abban az esetben támogatták az új embléma elfogadását, és így közvetetten az MDA felvételét a Mozgalomba, ha ez a megállapodás megszületik.

Az MDA és a PRCS között ugyanis régóta fennálló probléma volt a pontos működési területük kérdése. Bizonyos területek esetében nem volt egyértelmű, hogy melyik terület melyik társaság „hatáskörébe” tartozik (különös gondot okozott ez Jeruzsálemben), és a PRCS járművei többször is nehézségekbe ütköztek, amikor át próbáltak jutni izraeli katonai ellenőrző pontokon.

További gondot jelentett, hogy az Izrael által megszállt területeken az egyes nemzeti társaságok működésére vonatkozóan az 1949-es negyedik genfi egyezmény tartalmaz fontos rendelkezéseket. Az izraeli kormány azonban nem ismeri el ennek a szerződésnek az alkalmazhatóságát a palesztin területeken,⁶ így az általa lefektetett kötelezettségek betartása, miszerint a megszálló hatalomnak elő kell segíteni a megszállt hatalom nemzeti társaságának működését,⁷ nem volt elfogadható annak számára.

⁵ A szervezetről bővebben: <http://www.palestinercs.org/prcsindepth/index.htm> (Letöltve: 2006. szeptember 28.).

⁶ E tanulmány keretei között nem vizsgáljuk ennek az izraeli álláspontnak a megalapozottságát. Annyit jegyeznénk csak meg, hogy a Nemzetközi Bíróság 2004-ben a megszállt területen épített biztonsági fal jogszerűségéről adott – jogi kötelező erővel nem bíró – tanácsadó véleményében nem támasztotta alá ezt az álláspontot.

⁷ IV. Genfi Egyezmény, 63. cikk:

„Azon ideiglenes intézkedések fenntartása mellett, amelyeket a megszálló Hatalom parancsoló biztonsági megfontolásai kivételesen szükségessé tesznek:

Ezen kérdések megoldása tehát olyannyira „feltétele” lett annak, hogy az új embléma elfogadásra kerüljön a nemzetközi konferencián, hogy mind a két társaság, mind a megegyezést segítő, közvetítő szereplők arra törekedtek, hogy a megállapodás megszülessen még a konferencia előtt. Így lehetett ugyanis reálisan elvárni, hogy az államok megszavazzák a harmadik jegyzőkönyvet a diplomáciai konferencián.

A kérdés azonban igen bonyolulttá válik, ha arra gondolunk, hogy az egy ország-egy nemzeti társaság elve miatt az MDA és a PRCS közötti területi megosztás közvetlenül érint politikai kérdéseket is. Ugyan nyilvánvaló volt, hogy egy esetleges megállapodás csupán működési megállapodás lenne, és nem lenne semmilyen politikai jelentősége, mégsem volt egyszerű feladat a politikai kérdéstől elvonatkoztatni, és csupán a humanitárius feladat megoldására koncentrálni.

Éppen ezért a megállapodás hosszan tartó tárgyalásokat igényelt, amelyben nagy szerepet vállalt az ICRC, a Federáció, a svájci külügyminisztérium és az „MDA Barátai” társaság elnöke, Uri Geller is.⁸ Ugyan a nemzeti társaságok függetlenek a kormányaiktól, nyilvánvalóan nem tudnak azoktól teljes izolációban működni, így szükség volt az izraeli kormány és a Palesztin Hatóság konstruktív hozzáállására is.

Hosszas tárgyalások és egyeztetések után végül megszületett a várva-várt megállapodás. Annak alapján az MDA és a PRCS az 1967-es megszállás jogi keretei között fog működni, beleértve ebbe a negyedik genfi egyezmény rendelkezéseit is. Az MDA elismeri a PRCS-t, mint a palesztin területeken tevékenykedő nemzeti társaságot, és mindkét társaság tiszteletben fogja tartani a másik működési területét. A harmadik jegyzőkönyv elfogadása, és az MDÁ-nak a Vöröskereszt és Vörös Félhold Mozgalomba való felvétele után mindkét társaság a genfi egyezményeknek és a harmadik jegyzőkönyvnek megfelelően fogja az emblémát

a) a Vöröskereszt (vörös félhold, oroszán és nap) elismert nemzeti egyesületei a Nemzetközi Vöröskereszt Értekezlet által meghatározott vöröskereszt elveknek megfelelően tevékenységüket folytathatják. A többi segélyegyesületnek szintén meg kell engedni, hogy hasonló feltételek mellett folytathassa emberbaráti tevékenységét;

b) a megszálló Hatalom nem követelheti, hogy ezen egyesületek személyzetében és szervezetében a fent említett tevékenységükre káros változtatást hajtsanak végre. Ugyanezen elvek nyernek alkalmazást a már meglévő nem katonai jellegű különleges szervezetek tevékenységére is, amelyeknek célja a polgári lakosság létfeltételeinek a lényeges közszolgáltatások fenntartása, a segélyek szétosztása és a mentő szolgálat megszervezése útján való biztosítása.
(...)”.

⁸ Az MDA támogatására széles körben alakultak ki az „MDA Barátai” társaságok az egyes államokban, melyek nem csak pénzt gyűjtenek a szervezetnek, de egyben komoly támogatást nyújtottak neki például a vöröskereszt mozgalomba való beilleszkedéshez is.

használni, valamint az MDA és a PRCS együttesen és külön is az emblémák tiszteletére fog törekedni.⁹

A Majdal Shams Kórház

Egy másik, az emblémával összefüggésbe került, de ahhoz szorosan nem kapcsolódó kérdés volt a Majdal Shams kórház felállításának kérdése. Már az ICRC 2002-es felmérése után világossá vált, hogy a Golán-fennsík Izrael által megszállt részén az ott élőknek nagy szükségük van egy kórházra. A 2005-ös diplomáciai konferencia olyan momentumot hozott, hogy reálisan fel lehetett vetni a Majdal Shams kórház létrehozását, melyhez a szíriai hatóságokon kívül Izrael állam jóváhagyása is szükséges volt. Miután a felek egyetértettek abban, hogy a kórház létrehozása szükséges, az ICRC megkezdte az ehhez szükséges előzetes egyeztetéseket és munkálatokat.

Az utolsó pillanatban azonban, napokkal azelőtt, hogy az ICRC aláírta volna a helyi hatóságokkal a kórház létesítésére szóló munkálatokat, a szíriai kormány azt közölte az ICRC-val, hogy mégsem járul hozzá a kórház felépítéséhez. Álláspontja szerint a humanitárius jogot sértené, ha az ICRC a kórházat közvetlenül a saját neve alatt működtetné.

Ez az érvelés a szervezet szerint teljesen helytelen, hiszen a negyedik genfi egyezmény 59. cikke¹⁰ kifejezetten felhatalmazza az ICRC-t, hogy orvosi és egyéb segítséget nyújtson a megszállt területen élőknek.¹¹

Ez a vita, bár lényegében semmi köze az új embléma kérdéséhez, elég volt ahhoz, hogy Szíria több alkalommal is nemtetszését fejezze ki a 2005-ös Küldöttek Gyűlésén¹² az embléma körüli folyamatokkal kapcsolatosan, és arra hivatkozzon, hogy a felek nem tartják magukat a korábbi megállapodásokhoz.

⁹ Bővebben ld.: <http://palestinercs.org/pressreleases/Year%202005/pr291105wbrr.htm> (Letöltve: 2006. szeptember 28.).

¹⁰ IV. Genfi Egyezmény, 59. cikk: "Ha a megszállt területnek vagy egy részének népessége nincs kellően ellátva élelemmel, a megszálló Hatalom tartozik engedélyezni a lakosság érdekében indított segélyakciókat, és tartozik azokat minden rendelkezésére álló eszközzel segíteni. Ilyen akciókat akár az államok, akár pártatlan emberbaráti szervezetek, amilyen a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága, indíthatnak, és azok különösen élelmiszereket, gyógyszereket és ruházati cikkeket tartalmazó küldeményekből állhatnak. (...)".

¹¹ Bővebben ld.: <http://www.icrc.org/web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/conference29-statement-200606?opendocument> (Letöltve: 2006. szeptember 28.).

A konferencia és a jegyzőkönyv hatályba lépése

Az előkészületek után 2005. decemberében került sor Genfben a konferenciára, melynek célja az volt, hogy a genfi egyezményekben részes államok elfogadják az egyezmények harmadik jegyzőkönyvét (a továbbiakban: III. Jegyzőkönyv). Az eseményen 144, a genfi egyezményekben részes állam vett részt, és a december 8-i szavazáson végül 98 állam szavazta meg az új jegyzőkönyvet, 27 szavazott nemmel, a többi tartózkodott.

Bár sokan remélték, hogy konszenzussal születik meg az új jegyzőkönyv, végül szavazásra került sor, főleg az arab államok kifogásai miatt, hiszen közülük sok még nem tartotta elérkezettnek az időt egy új embléma elfogadására. Ez nem volt igazán meglepő, hiszen már a diplomáciai konferenciát előkészítő megbeszéléseken jelezték ebbéli véleményüket. Hozzájárult még a vitákhoz, hogy a Szíriai Arab Vörös Félhold társaság és az MDA között minden igyekezet ellenére sem sikerült egy ahhoz hasonló együttműködési megállapodást kimunkálni, mint amelyet az MDA a PRCS-el kötött. Pedig hasonló problémák vetődtek fel az Izrael által megszállás alatt tartott Golán-fennsíkon is, mint amilyen a palesztin területekkel kapcsolatban.

Amikor egyértelművé vált a konferencián, hogy a konszenzusos megoldás nem megvalósítható, szavazásra kellett bocsátani a III. Jegyzőkönyvet. A szavazás után több olyan delegáció, amelyik a III. Jegyzőkönyv ellen szavazott, fontosnak tartotta világossá tenni, hogy nem magát a harmadik emblémát elleneztek, hanem az időzítés és a közel-keleti helyzet miatt szavaztak így. Azt is megjegyezték, hogy ugyan ellene szavaztak a III. Jegyzőkönyvnek, tisztelni fogják a harmadik emblémát.¹³

Az elfogadást követő egy héten belül 27 állam már alá is írta a III. Jegyzőkönyvet, majd 2006. szeptemberéig az aláíró államok száma 70-re nőtt. A mai napig 7 állam (Bulgária, Izland, Liechtenstein, Norvégia, Fülöp-szigetek, Svájc, Magyarország) már meg is erősítette azt.¹⁴ A III. Jegyzőkönyv annak 11. cikkének megfelelően várhatóan 2007. január 14-én hatályba lép majd.

A Magyar Köztársaság a jegyzőkönyvet a 2009/2006. (V.5.) Korm. Határozatban foglalt felhatalmazás alapján 2006. június 19-én aláírta, a megerősítés folyamatban van. T/776. sz. alatt volt az Országgyűlés előtt az 1949. augusztus 12-én aláírt Genfi Egyezmények egy további

¹² A Küldöttek Gyűlésén a Nemzetközi Vöröskereszt és Vörös Félhold Mozgalom tagjai: az ICRC, a Federáció és a nemzeti társaságok képviselői vesznek részt.

¹³ [http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/htmlall/p0778/\\$File/ICRC_002_0778.PDF!Open](http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/htmlall/p0778/$File/ICRC_002_0778.PDF!Open) (Letöltve: 2006. október 13.).

¹⁴ 2006. november 15-i állapot szerint.

megkülönböztető jelvény elfogadásáról szóló, Genfben, 2006. június 19-én aláírt Kiegészítő Jegyzőkönyvének (III. Jegyzőkönyv) kihirdetéséről szóló törvényjavaslat, amelyet a T. Ház végül a 2006. évi LXXVIII.törvénnyel hirdetett ki.¹⁵ A jelen tanulmányban a jegyzőkönyv magyar nyelvű szövegének forrásaként az e törvény által megállapított magyar nyelvű szöveget használjuk. A Magyar Köztársaság a megerősítő okiratokat november 15-én, hetedikként helyezte letétbe Genfben.

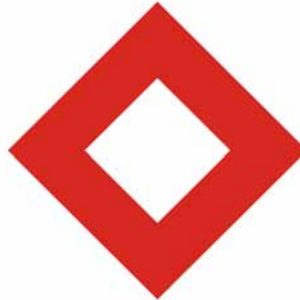
Az 1949-es genfi egyezmények 2005-ös kiegészítő jegyzőkönyve (III. Jegyzőkönyv) és az új embléma

A III. Jegyzőkönyv bevezetése (preambuluma) megerősíti a genfi egyezmények és azok 1977-es kiegészítő jegyzőkönyveinek a megkülönböztető jelvények használatáról szóló cikkeit, és leszögezi, hogy az új szabályozásra nem a hatályos szabályok helytelensége vagy elégtelensége miatt van szükség, csupán azok univerzalizálása érdekében. Megerősíti továbbá, hogy a megkülönböztető jelvényekhez nem köthető „semmilyen vallási, etnikai, faji, regionális vagy politikai jelentés”. Érdekes, hogy e kitétel ilyen kifejezett módon még egyszer sem jelent meg az eddigi nemzetközi szerződésekben. Mint az eddigi szerződések elemzése során láthattuk, a megkülönböztető jelvényekkel kapcsolatban a szövegek érzékeltették ezt, ám konkrétan nem jelentették ki.¹⁶

Az első és második cikk rendezi a III. Jegyzőkönyv viszonyát a genfi egyezményekhez, és az azok 1977-es kiegészítő jegyzőkönyveihez képest, valamint írják le magát az új emblémát. E cikk egyszerűen illeszti be az új emblémát a már meglévő emblémák rendszerébe: a már elfogadott jelvények, a vörös kereszt, a vörös félhold, valamint a vörös oroszlán és nap jelvények mellé helyezi el az új emblémát, úgy, hogy annak alkalmazására ugyanazokat a szabályokat rendeli alkalmazni, melyek a korábbi nemzetközi szerződésekben azokra az emblémákra megállapításra kerültek. Ebből levonható fontos logikai következtetés, hogy a III. Jegyzőkönyv által meghatározott embléma nem csak a nemzetközi, hanem a nem nemzetközi fegyveres konfliktusok esetében is bír jogi erővel, természetesen csak abban az esetben, ha az abban érintett állam megerősítette azt. Megerősítés hiányában álláspontunk szerint ezt nem jelenthetjük ki, mert magának az új emblémának még nem állapítható meg szokásjogi kötelező ereje. Egyebekben a III. Jegyzőkönyv ugyanazokat a szerződéses szabályokat rendeli alkalmazni az új jelvény használatára és védelmére is, mint amelyek az eddigiekre vonatkoztak.

¹⁵ Közzétette a Magyar Közlöny 129. száma 2006. október 20-án.

A III. Jegyzőkönyv által elfogadott új megkülönböztető jelvény egy fehér alapon nyugvó, hegyére állított vörös keret, melyet nem hivatalosan „vörös kristálynak” neveztek el, hivatalos neve pedig a „III. Jegyzőkönyv jelvénye”. A jegyzőkönyv leírja, de a mellékletében illusztrálja is a megkülönböztető jelvényt.

III. Jegyzőkönyv jelvénye

Ugyanígy a 2. cikkben belül azt a kitételeket is megtaláljuk, mely az új emblémát nem csak a nemzetközi szinten, hanem a részes államok nemzeti szintjén is elhelyezi a meglévő jelvények rendszerében. A részes államok ugyanis természetesen az elismert emblémák közül azt a jelvényt alkalmazzák, amelyiket szeretnék, míg az államokon belül működő vöröskereszt vagy vörös félhold nemzeti társaságok az állammal való megállapodás alapján választják ki az általuk használt jelvényt. A 2. cikk 4. bekezdése lehetőséget biztosít arra, hogy egy adott állam fegyveres erőinek egészségügyi vagy egyházi személyzete ideiglenesen, az általa addig használt embléma mellett védelmi célra igénybe vegye az új jelvényt is – ám ilyen esetben sem alkalmazhatnak egyszerre többféle jelvényt.

Az új jelvény jelzési célú (indikatív) használatára vonatkozó szabályokkal a III. Jegyzőkönyv 3. cikke foglalkozik. Az egyes nemzeti társaságok e szabályok értelmében kaptak egy kis szabadságot a saját maguk által alkalmazni kívánt embléma megválasztásával kapcsolatban, melytől azt remélik a szöveg megalkotói, hogy véget vet például az izraeli nemzeti társaság körüli bizonytalanságoknak.¹⁷ A szabály szerint a nemzeti társaságnak lehetősége van arra, hogy az új jelvény használata mellett abba belefoglalja a genfi egyezmények által korábban elismert valamelyik jelvényt, vagy más olyan jelvényt, amelyet egy részes állam korábban ténylegesen használt, és amelyről a genfi egyezmények letéteményesen keresztül a többi részes állam, valamint a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága is értesült, még

¹⁶ Lattmann Tamás: A Vöröskereszt új emblémája – Az előzmények, *Kül-Világ* 2006/1., pp. 18-19.

¹⁷ Ld. bővebben: uo. pp. 33-36.

a III. Jegyzőkönyv elfogadását megelőzően. Nem lehet szó nélkül elmenni amellett, hogy a hivatalos magyar fordítás a „Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága” elnevezés helyett – valószínűleg tévedésből – „Nemzetközi Vöröskereszt Bizottsága” elnevezést szerepeltet. E szabály elsődleges címzettjének az izraeli nemzeti társaság, a Magen David Adom tünik, amely az új embléma elfogadásával 2006. június 22-én teljes jogú tagjává válhatott a Nemzetközi Vöröskereszt és Vörös Félhold Mozgalomnak. Az előírás megfelelő alkalmazásával lesz lehetséges majd az emblémák kombinált alkalmazása.

Jelvények kombinált alkalmazása a 3. cikk alapján

A fenti kombinált alkalmazás mellett a nemzeti társaságoknak arra is van lehetőségük, hogy más jelvényt alkalmazzanak a fenti módszerrel, amennyiben azt a saját nemzeti jogszabályaik lehetővé teszik. Bármilyen módon alkalmazzák ugyanakkor az emblémát, vagy emblémákat, a III. Jegyzőkönyv értelmében annak jogi státuszát a felhasználás módja nem érinti. E rendelkezést az esetleges jogsértések, visszaélések esetén szolgál magának a megkülönböztető jelvénynek a védelmére.

Az új embléma alkalmazására a III. Jegyzőkönyv értelmében felhatalmazást kap a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága, valamint a Vöröskereszt és Vörös Félhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége (Federáció) is, kivételes esetekben. Az említett szervezetek nem fogják az általuk használt emblémákat lecserélni az új emblémára, ám bizonyos körülmények között elképzelhető, hogy használni kívánják. Ezt teszi lehetővé ez a szabály. Hasonló jogosultságot kapnak az ENSZ égisze alatt működő missziók is, abban az esetben, ha a részt vevő államok ehhez hozzájárulnak.¹⁸

A megkülönböztető jelvényekkel való visszaélés komoly veszélyeket rejt magában háborús időkben, békeidőben pedig olyan magatartásokra adhat lehetőséget, melyek hosszú

távon az emblémákba vetett közbizalmat károsítják. Az ezzel szemben való fellépést már a genfi egyezmények is előírták a részes államok kötelezettségeként, a III. Jegyzőkönyv pedig ugyanezt a kötelezettséget állapítja meg az új jelvény vonatkozásában.

Ugyanakkor elképzelhető, hogy valaki a jelvényt, vagy ahhoz hasonló emblémát már akkor is használta, amikor az még nem minősült megkülönböztető jelvénynek. Ennek valószínűsége ráadásul a részes államok gazdaságának bővülésével, a piaci szereplők és a piaci szolgáltatások számának növekedésével együtt az idő elteltével rohamosan nő. Ezért ilyen esetekre a III. Jegyzőkönyv lehetővé teszi a további használatot, ha az nem megtévesztő.¹⁹ Ez a szabályozás hasonlít ahhoz, ahogy a régebbi szerződések az idő teltével egyre erősebb védelmet adtak a megállapított jelvényeknek – ezt tekinthetjük az első lépésnek az új jelvényvel kapcsolatban.

A III. Jegyzőkönyv a részes államokat arra is kötelezi – a humanitárius jogi tárgyú nemzetközi szerződésekhez hasonlóan – hogy azok a szerződés tartalmát minél szélesebb körben terjesszék, valamint hogy azt a katonai képzés tárgyává tegyék.²⁰ E kötelezettségüknek a részes államok jogalkotással, szervezeti alakításokkal, különböző programok, kampányok szervezésével tehetnek eleget.

A fenti előírások mellett a szerződés szövege rendelkezéseket tartalmaz a módosítással, hatályba lépéssel, felmondással, beiktatással kapcsolatban, ezek az előírások megegyeznek azokkal, amelyekkel a genfi egyezmények is szabályozzák ezeket a kérdéseket.

Az új embléma és a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága, valamint a Vöröskereszt és Vörös Félhold Mozgalom

Természetesen az emblémák, a megkülönböztető jelvények nem csak a genfi egyezményekben részes államok számára fontosak, hanem nyugodtan mondhatjuk, hogy létfontosságú kérdést jelentenek a Vöröskereszt nemzetközi és államokon belüli szervezete számára is.

Azért, hogy a részes államok által elismert új embléma a Vöröskereszt szervezetén belül is elismerést nyerhessen, arra van szükség, hogy a mozgalom módosítsa saját státútumait, alapszabályait, beépítsék az új emblémát. Ebből a célból 2006 júniusára hívták össze a

¹⁸ 2006. évi LXXVIII. tv. az 1949. augusztus 12-én aláírt Genfi Egyezmények egy további megkülönböztető jelvény elfogadásáról szóló, Genfben, 2006. június 19-én aláírt Kiegészítő Jegyzőkönyvének (III. Jegyzőkönyv) kihirdetéséről, 4. és 5. cikkek.

¹⁹ Uo. 6. cikk.

²⁰ Uo. 7. cikk.

Vöröskereszt és a Vörös Félhold Nemzetközi Konferenciáját, melynek hatásköre van a fentiek végrehajtására.

Ennek sikere esetén végül lehetővé válik az olyan régi-új társaságok teljes jogú tagsága, mint például az izraeli Magen David Adom.

A Statútum a Mozgalom tagjainak alapvető feladatait határozza meg: ez a Mozgalom „alkotmánya”. Ugyan a Statútum nem minősül nemzetközi egyezménynek, tehát nincs olyan (különösen az államokra nézve) kötelező jogi ereje, mint egy nemzetközi egyezménynek, mégis, azt a Vöröskereszt és Vörös Félhold nemzetközi konferenciája fogadta el, melyen a genfi egyezmények részes államai is részt vesznek, így mégis rendelkezik bizonyos fajta követendő erővel azok tekintetében is.

A Nemzetközi Vöröskereszt és Vörös Félhold Konferencia (továbbiakban a Nemzetközi Konferencia) általában négyévente kerül megrendezésre. Résztvevői a genfi egyezmények részes államai (jelenleg a világ összes állama), és a Mozgalom tagjai: az ICRC, a Federáció és a nemzeti társaságok. A rendes, négyévente megrendezett Nemzetközi Konferenciákon szokták megtárgyalni a genfi egyezmények alkalmazásából eredő kérdéseket, a Mozgalom tevékenységével kapcsolatos fontosabb ügyeket.

A 2006. júniusában megrendezett 29. Nemzetközi Konferencia ugyan rendkívülinek számított, hiszen a „rendes” soron következő Konferencia csak 2007-ben lesz, mégsem nevezték azt rendkívülinek. Egyetlen célja volt, hogy a III. Jegyzőkönyv miatt a Statútumban szükséges módosításokat elfogadják, és felvegyék az MDA-t és a PRCS-t a Mozgalomba, mely szintén a harmadik embléma elfogadásának következménye.

A Statútum fektet le olyan, a Mozgalom szempontjából fontos kérdéseket, mint például az elfogadott emblémákat, vagy az új tagok elfogadásának feltételeit. Ezen feltételek kialakításánál fontos szempont volt, hogy a Mozgalom alapelvei, itt különösen az egyetemesség, mindig érvényre jussanak.

Ami az elfogadott emblémákat illeti, a Statútum nyilvánvalóan követi a genfi egyezményeket, és csak az azok által elfogadott emblémákat ismerheti csak el. Az új tagok elfogadásának feltételei között van, hogy a felvenni kívánt nemzeti társaság a vöröskereszt vagy vörös félhold emblémát a genfi egyezmények által meghatározott módon használja.²¹

Ebből világosan kitűnik, hogy az embléma-kérdés megkerülhetetlen a nemzeti társaságok elismerésekor. Az is kitűnik továbbá, hogy a Statútum a genfi egyezményekre utal,

²¹ A Nemzetközi Vöröskereszt és Vörös Félhold Mozgalom Statútuma, 4. cikk (5) bekezdés. A Statútumot lásd: [http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/statutes-movement-220506/\\$File/Mvt-Statutes-ENGLISH.pdf](http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/statutes-movement-220506/$File/Mvt-Statutes-ENGLISH.pdf) (Letöltve 2006. október 13.).

tehát nem a Mozgalom mérlegelésétől függ, hogy elismerhet-e egy nemzeti társaságot, hanem kötik a Statútumban szereplő feltételek, melyek egyike a vöröskereszt vagy vörös félhold embléma az egyezmények által szabályozott módon való használata. Az olyan nemzeti társaságok esetében tehát, amelyek nem a vöröskeresztet vagy a vörös félholdat használták, a Mozgalom nem tehetett semmit a felvételük érdekében, kivéve, hogy megoldást talál az embléma-kérdésre.

Ezt azért is fontos kihangsúlyozni, mert sok esetben az ICRC-t érte támadás, amiért nem vette fel a Mozgalomba az MDA-t. Ennek azonban legkevésbé sem a szándék hiánya volt az oka, hanem egyszerűen jogi akadály volt.

Éppen ezért, amikor végül megoldódott az embléma-kérdés, fontos volt, hogy a Statútumot is megfelelően módosítsa az arra hivatott Nemzetközi Vöröskereszt és Vörös Félhold Konferencia.²² A Statútum módosításának két célja volt: hogy fel lehessen venni az érintett nemzeti társaságokat a Mozgalomba, illetve, hogy elfogadják az új embléma számára a „vörös kristály” elnevezést.

A Statútum módosítása konszenzussal vagy szavazással történhet. Az ICRC számára, mivel humanitárius kérdésről volt szó, fontos volt, hogy konszenzussal szülessen meg a döntés. Az ICRC az előzetes tárgyalások során is sokszor hangoztatta, hogy itt nem politikai, hanem pusztán humanitárius kérdésről van szó. A Mozgalom egyetemessége, a fontos humanitárius munkát végző társaságok Mozgalomba való felvétele nem politikai, hanem humanitárius kérdés, és az ilyen kérdésekben a legjobb, ha konszenzussal állapodnak meg az illetékesek. Ez továbbá hitelességi kérdés volt az ICRC számára különösen, hiszen fontos szerepet játszott az embléma körüli tárgyalásokban, ő fogalmazta meg a III. Kiegészítő Jegyzőkönyv tervezett szövegét, mely aztán elfogadásra került, és őt érte néha kritika az emblémával kapcsolatban. Mindezek után tehát nem csoda, hogy az ICRC konszenzusos elfogadást remélt.

A Nemzetközi Konferencia azonban kicsit máshogy alakult.

Ahogy korábban már szoltuk róla, már a Mozgalom tagjait tömörítő Küldöttek Tanácsa 2005. novemberi Szöuli ülésén lehetett látni egyes iszlám nemzeti társaságok ellenállását. Amikor az emblémára került a sor, több iszlám állam nemzeti társasága azt a nézetét fejezte ki, hogy nem elég érett még az idő egy harmadik embléma elfogadására. A Palesztin Vörös Félhold Nemzeti Társaság pedig abbéli reményét fejezte ki, hogy a harmadik embléma elfogadása előtt sikerül egyéb problémákat megoldani, mint pl. azt, hogy a PRCS megfelelően működhessen a

²² A Nemzetközi Vöröskereszt és Vörös Félhold Konferencia rendszeresen minden negyedik évben kerül megrendezésre. Résztvevők a Mozgalom tagjai – az ICRC, a Federáció és a nemzeti vöröskereszt és vörös félhold társaságok -, és a Genfi Egyezmények részes államai.

palesztin területeken, és az ilyen kérdésekkel foglalkozó megállapodás az MDA-vel megszülessen. Ennek érdekében akkor már javában folytak a PRCS és az MDA között az együttműködési megállapodás tárgyalásai, mely megállapodást végül (mint arra korábban már utaltunk) 2005. november 28-án írtak alá.

A fent megfogalmazott fenntartások ellenére a Küldöttek Gyűlése egyhangúlag fogadta el azt a Gyűlési határozatot, mely többek között felszólítja a Nemzetközi Konferenciát előkészítő Állandó Bizottságot, hogy tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a 29. Nemzetközi Konferencia elfogadja a harmadik emblémát és megfelelően az egyetemlegesség elvének, tegye meg a harmadik embléma elfogadásából adódó lépéseket, ti. az MDA és a PRCS elfogadását²³.

A Küldöttek Gyűlése után nem sokkal írta alá az MDA és a PRCS a már fent említett megállapodást. Ezek után joggal lehetett azt hinni, hogy a 29. Nemzetközi Konferencián különösebb gond nélkül elfogadják a résztvevők a Statútum módosítását.

A 29. Nemzetközi Konferencia azonban nem ment olyan simán, mint azt remélni lehetett volna. Egészen a Konferencia elejétől egyértelművé vált, hogy egyes országok időhúzásra játszanak. Néhány ország eljárási kérdéseket vitatott. Az OIC (Organisation of the Islamic Conference) pedig módosító javaslatokat nyújtott be, szintén inkább eljárási jellegű kérdésekben. Ezeket a módosító javaslatokat a Konferencia elvetette. Tovább bonyolította a helyzetet, hogy a PRCS képviselője szerint az MDA nem tartotta magát a 2005. novemberi megállapodásban rögzítettekhez, és a PRCS mentőautói továbbra sem tudják munkájukat akadálymentesen elvégezni. A PRCS szerint csak akkor lenne célszerű az MDA-t felvenni a Mozgalomba, ha betartja a megállapodást.

Végül, éjszakába nyúló ülések után, elfogadásra került a Statútum módosítása²⁴. A Statútumot csak annyiban módosította a Konferencia, amennyiben az feltétlenül szükséges volt a Harmadik Kiegészítő Jegyzőkönyv elfogadása miatt. A módosítás ezen kívül semmilyen kötelezettséget nem ró sem a nemzeti társaságokra, sem az államokra. A módosítás miatt nem változott meg sem a Mozgalom, sem az ICRC, sem a Federáció neve; a nemzeti társaságok pedig szabadon dönthetik el, hogy fel kívánják-e venni a harmadik emblémát, vagy maradnak az addig használt vöröskereszt vagy vörös félhold embléma használata mellett.

A Statútum ezen kívül elfogadta a „vörös kristály” elnevezést, mely már évek óta a harmadik embléma munka-elnevezése volt. A vörös kristály elnevezés előnye, hogy sok

²³ On-line hozzáférhető a következő címen:

[http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/council-of-delegates-resolutions-181105/\\$File/CoD-Resolutions_2005_EN.pdf](http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/council-of-delegates-resolutions-181105/$File/CoD-Resolutions_2005_EN.pdf) (Letöltve 2006. október 7.).

nyelven ugyanúgy hangzik, sőt, több nyelvvél végzett előző próbák alapján meg lehetett állapítani, hogy nincs semmilyen negatív konnotációja.

A Statútum illetően módosítása tehát lehetővé tette az MDA befogadását a Mozgalomba. Mivel az MDA-PRCS megállapodás egyengette az utat annak érdekében, hogy a PRCS-t is felvegyék a Mozgalomba, a Konferencia által elfogadott határozat kérte az ICRC-t, hogy ismerje el a PRCS-t, és kérte a Federációt, hogy vegye fel a palesztin nemzeti társaságot a tagjai közé.

A PRCS felvétele a Statútum alóli kivétel tételét jelentette, hiszen a nemzeti társaságok felvételének egyik feltétele, hogy a nemzeti társaság „egy független állam területén” jöjjön létre.²⁵ Mint azt a Federáció főtitkára kifejtette, a „független állam” kitétel tekintetében a Mozgalom a semlegesség miatt nem mondhat véleményt. Az MDA-PRCS megállapodás azt vetítette azonban előre, hogy mindkét nemzeti társaság – az MDA és a PRCS is – felvételt nyerjen a Mozgalomba, és a Konferencia által elfogadott határozat ennek tesz eleget, ám olyan módon, hogy az ne teremtsen a jövőben precedenst kivételek tételére.²⁶

Ezek alapján tehát érthető az a megoldás, hogy a Konferencia kéri az ICRC-t és a Federációt, hogy ismerje el, illetve fogadja el a PRCS-t, és az ICRC és a Federáció ennek a kérésnek tesz eleget.

Lehetséges problémák

Sajnálatos, de szinte természetes, hogy gondok és ellenérzések is jelentkeznek az új emblémával kapcsolatosan. Bár a nemzetközi humanitárius jog szabályaitól semmi nem áll távolabb, mint a politikai megfontolások, látnunk kell, hogy az új embléma kérdését folyamatosan ilyenek kísérik. Az a tény, hogy a jegyzőkönyvet végül nem sikerült egyhangúan elfogadni, egyértelmű jele annak, hogy lehetnek (be sem ismerve azt) olyan államok, akik nem támogatják az új jelvény gondolatát, illetve áttételesen ennek a lépésnek az egyik legfontosabb gyakorlati következményét, azt, hogy az izraeli társaság teljes joggal vegyen részt a vöröskereszt szervezetében. Egyes, Izraelt a mai napig elismerni nem hajlandó arab, illetve muszlim állam szerint ez egyet jelentene Izrael állam *de facto* elismerésével.

Ugyanakkor Izraelből is nagyon sok kritika érte-éri ezt a megoldást. A közvélemény például üdvözölendőnek tartja ugyan a teljes jogú tagságot, de erősek az olyan vélemények,

²⁴ A szavazás eredménye: 237 igen, 54 nem, 18 tartózkodott.

²⁵ Statútum, 4. cikk. (1) bekezdés.

²⁶ On-line hozzáférhető a következő címen:

[http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/international-conference-daily-bulletin-220606/\\$File/2006-GA-bulletin-en-03.pdf](http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/international-conference-daily-bulletin-220606/$File/2006-GA-bulletin-en-03.pdf) (Letöltve 2006. október 7.).

melyek szerint szégyenletes, hogy a vöröskereszt szervezete nem volt hajlandó elfogadni a Dávid-csillagot emblémaként. Egyes vélemények szerint az elfogadott új embléma használatát igazából majd csak az izraeli társaságtól fogják megkövetelni, így az eddigi megkülönböztetés más formában ugyan, de fennmarad.

Álláspontunk szerint ugyanakkor eleve nem vezethet helyes eredményre, ha az embléma problémáját kizárólag Izraelre hegyezzük ki. Tény, hogy az izraeli társaság volt a „legkitartóbb” a saját maga által választott embléma védelmében, ám más államok esetében is gondot jelentett, hogy nem tudtak választani a három lehetséges embléma közül – ráadásul ez a bizonytalanság is nyilvánvalóan vallási megfontolások miatt keletkezett (mind Eritrea, mind Kazahsztán esetében a vallási megosztottság miatt nem volt egyszerű a választás).

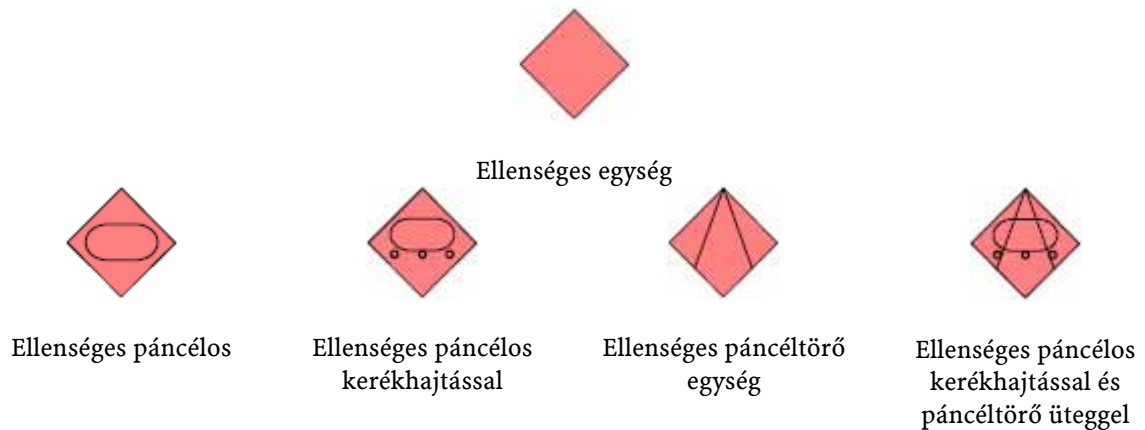
Beszédes, hogy a III. Jegyzőkönyv magyarországi megerősítésének folyamatában is mind a törvényjavaslatot előterjesztő kormányzati hivatalos indokolás, mind pedig az Országgyűlésben elhangzó államtitkári hozzászólás is az izraeli helyzetre helyezte a hangsúlyt, lényegében figyelmen kívül hagyva az új jelvénnel kapcsolatos egyéb megfontolásokat. Talán éppen ennek eredményeképpen nem véletlen, hogy a javaslat az Országgyűlés előtt is kapott kettő ellenszavazatot és ketten tartózkodtak – mind a négyen a Fidesz frakciójából. A parlamenti jegyzőkönyvből megállapítható, hogy magát az előterjesztést, illetve annak sikerességét is csak a kormánypárti képviselők fogadták tapssal, pedig ha kerül politika-független kérdés a magyar Országgyűlés elé, akkor ez az. Ez is példázza azt a megosztottságot,²⁷ ami a kérdést kíséri – természetesen nem elsődlegesen a magyar politika szintjén.

Az új jelvénnel kapcsolatos problémaként említhető a NATO keretében, 2001-ben végrehajtott egyik, a térképészeti jelképeket érintő reform. Ennek során a korábbi, 1986-ban kialakított APP-6 rendszert újították 2001-ben APP-6a-ra, amelyet a NATO szervezetén belül STANAG 2019 alatt vezettek be (az Amerikai Egyesült Államok fegyveres erőinél a jelképrendszer kódja: MIL-STD-2525B). A gondot sokak – többek között a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – szerint az jelenti, hogy az új jelképek között az élére állított vörös négyzet az ellenséges célpontok megjelölésére szolgál. Az új szimbólumrendszerben alakzatok és színek kombinációival jelölik az ismeretlen, saját, semleges, és ellenséges egységeket, és az ezeken belül elhelyezett jelzések mutatják az adott egység jellegét (gyalogos, páncélos,

²⁷ Feltételezve természetesen, hogy az országgyűlési képviselők egyáltalán tisztában voltak azzal, hogy mire adnak le támogató vagy ellenző szavazatot.

merevszárnyas, forgószárnyas stb.).²⁸ Az ellenséges egységek megjelölése a következők szerint fest:

Példák az APP-6a rendszer szerinti szimbólumhasználatra:

Ez a jelképhasználat azért kelt kétségeket sokakban, mert könnyen összekeverhetővé válik egymással a jog által védeni rendelt szimbólum, valamint a katonai személyzet gondolataiban ellenségesként rögzült jelkép, aminek a harctéren végzetes következményei lehetnek. Hogy ezek a félelmek mennyire megalapozottak, arra csak a jövőben kapjuk majd meg a választ.

A vörös kristály elfogadásának jelentősége – az ICRC és a Mozgalom szempontjából, további teendők

Ezen lépésekkel tehát megvalósultak azok a célok, melyek a Mozgalom szempontjából fontosak voltak. A harmadik embléma elfogadásával olyan új, semleges védő jelvény jött létre, mely remélhetőleg jobban megvédi a Mozgalom tagjait a fegyveres konfliktusokban nyújtott munkájuk során, mint az előtte használatos két embléma.

Megvalósult a Mozgalom egyetemességének elve is, hiszen immár minden nemzeti társaság, mely nem fogadta el a meglévő emblémákat, az új embléma elfogadásával csatlakozni tud a Mozgalomhoz. Az embléma körüli vita hozzásegítette az MDA-t és a PRCS-t, hogy olyan régóta égető kérdésekben tudjanak megállapodni, amelyek elengedhetetlenül szükségesek

²⁸ Az új szimbólumokat átfogóan számos forrásból lehet megismerni. Interneten is hozzáférhető például az amerikai szabályzat: <http://herbb.hanscom.af.mil/tbbs/R472/ms2525b.pdf> (Letöltve: 2006. október 28.)

ahhoz, hogy mindkét szervezet megfelelően tudja ellátni munkáját, és segíteni tudjon az áldozatokon.

Mindezek hatása pedig remélhetőleg közvetlenül érezhető lesz majd a konfliktusokban: ha a Mozgalom tagjai nagyobb biztonságban vannak, könnyebben hozzá tudnak férni az áldozatokhoz. Azt pedig nem szabad elfelejtenünk, hogy ez az emblémák lényege.

A vörös kristály elfogadásával azonban nem jár automatikusan az új embléma védelme. Az általa nyújtott védelem csak akkor lesz hatékony, ha a hadviselő felek ismerik ezt a jelvényt, tudják, hogy ez a nemzetközi jog által védett, és tiszteletben tartják azt.

Különösen nehéz lesz az új embléma megismertetése olyan országokban, ahol a lakosság számára még a vöröskereszt vagy vörös félhold embléma igazi jelentése sem teljesen ismert. Különösen a vöröskereszttel kapcsolatban merül fel gondként, hogy sok országban, köztük, és különösen Magyarországon, egy általános egészségügyi jelnek hiszik, sőt a békeidőbeli jogellenes használat egyik leglátványosabb példája napjainkban hazánkban figyelhető meg: a magán fogorvosoktól kezdve a plasztikai sebészeket át lassan mindenki gátlás nélkül használja a vörös kereszt emblémáját olyan célokra, melyeknek semmi közük a genfi egyezményekben meghatározott eredeti célkitűzésekhez. Ez a kérdés ebben az évben ismét témáját is képezte a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának Közép-európai Regionális Képviselőlete által 2006. november 13-án a szlovén fővárosban, Ljubljanában megrendezett szakértői találkozójának, ahol az ICRC képviselője, illetve a jelen lévő magyar résztvevők a probléma okaként többek között az elégtelen jogi szabályozást, másrészt pedig a hatósági fellépés hiányát jelölték meg.²⁹ Az ilyen országokban még nagyobb félreértés adódhat az új embléma miatt. Ugyan pl. régiókban nincs fegyveres konfliktus, sok ország küld csapatokat nemzetközi missziókba, és az abban résztvevő katonáknak fontos, hogy tisztában legyenek az emblémák jelentésével, hiszen egy embléma által védett objektum megtámadása adott esetben háborús bűntettként minősülhet.

Éppen ezért azokban országokban, ahol az új emblémát elkezdni használni a hadsereg, megfelelő intézkedéseket kell tenni annak érdekében, hogy mind a használók, mind pedig az érintett területen élők és hadviselők tisztában legyenek az új embléma jelentésével. Ehhez a katonák és a parancsnokok megfelelő oktatása szükséges, és a lakosság körében egy általános ismeretterjesztés.

Ezzel összefüggésben további előfeltétel, hogy a nemzeti jogszabályoknak megfelelően be kell ültetniük az új emblémával kapcsolatos szabályokat a jogrendjükbe. Ez, főleg

²⁹ Forrás: személyes jelenlét, valamint a találkozó jegyzőkönyve.

kontinentális jogrendszerű országokban, nem annyira egyszerű feladat, mint amilyennek tűnik. Az új embléma védelmét biztosítani kell mind békeidőben, mind pedig háború folyamán. Békeidőben megfelelő eszközökkel (ez lehet szabálysértésre nyilvánítás, vagy bármilyen egyéb eszköz) biztosítani kell, hogy ne használják arra jogosulatlanok egyik emblémát sem – ez a védelem, mint láthattuk Magyarországon például még a vöröskereszttel kapcsolatban sem valósult meg. Egy fegyveres konfliktus esetén pedig, mint azt az előzményekkel foglalkozó tanulmányban már tárgyaltuk,³⁰ háborús bűntett lehet egy emblémával megjelölt objektum vagy személy megtámadása, és ezt megfelelően be kell iktatni a büntető jogszabályok közé.

Ugyanakkor a hadsereg akkor tudja használni az emblémát, ha az azzal kapcsolatos kérdéseket sikerül megfelelően szabályozni: meg kell határozni, ki dönt arról, melyik emblémát használják az orvosi alakulatok, melyik hatóság adja ki az engedélyt az embléma használatára, stb.

Az új embléma csak akkor éri el igazán célját, ha mindezen rész-feladatok megoldásra találnak.

Ám bármennyire alaposan fel is készülnek az államok, a nemzeti társaságok, az ICRC és a Federáció az új embléma használatára, az igazi próba azonban az első használat lesz. Kíváncsian várjuk, hol jelenik meg először...

³⁰ Ld. bővebben: Lattmann: id. mű, p. 31.